



Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző: Váradi A
Cím: A budai kastélyok kincsei

Forrás: Vasárnapi Ujság.

Bp.

(Hely)

1920. 12. 26.

(Idő)

67. évf.
18. szám

(Köt. v. füz.)

(Ol)

Osztályozás

Tárgy

708.5

Hely

Idő

"18"

Személy

Közp. nyomt. XX. cs. 23. sz.

A BUDAI KASTÉLYOK KINCSEI.

A régi Pestbuda történeteiből. — Irta Váradi Antal.

A Vár nekem ma is valóságos múzeum. Azok a régi házak — egykori kastélyok — alacsony, boltíves bejárataikkal, szűk udvarok, melyeken valamikor tollforgós paripák toporzékoltak... Az utcák, melyeken ósdi hintók ringtak végig, — s a színes üveggel borított ablakok, melyeken át ma már rég elfeledett módiban, régóta porladozó dámák tekintettek ki — ma is a századok előtti embereket varázsolják vissza... A hányzor ott bolyongok, — és gyakran bolyongok ott — mindig egy-egy kicsit a Wells időgépén száz esztendővel lovagolok vissza a múltba. Egy órára visszaélem az eltűnt századokat.

Ezek a régi házak csudálatos kincseket rejtettek s rejtenének ma is, ha kellő szakértelem, szeretet és kedvezőbb viszonyok megőrizték volna azokat nekünk. Így csak régi foliások sárgult lapjairól olvasgatjuk, hogy mi volt a régi úri házak belső tartalma s mennyit kell keresnünk, sajnálnunk, siratnunk azt, — a mi elveszett!?

Elég, ha a száz esztendő előtti műkincseket sorolom fel, legalább részben, a mint azok gondosan fel vannak jegyezve, tulajdonosaik, vagy leltározóik által. Ime egy kis izelítő belőlük!

A nádorispán műkincsei híresek voltak. Ékszerai, festményei, könyvtára kincseket értenének ma. Gazdag bibliotékája nagy részét ugyan a múzeumnak ajándékozta, de maradt azért palotájában annyi, hogy egy kortárs

feljegyzése szerint „tudóssá olvashatta eszét belőle egy egész generáció.”

A gróf Brunswick könyvgyűjteménye nagy értékű. Egy százesztendő, a régi vár házával, gyűjteményeivel foglalatlanul, katalógus-szerű könyv azt mondja róla, hogy megbecsülhetetlen. E százesztendő könyv szerzője abban a szerencsében részesült, hogy végigjárhatta a palotát a tárnokmester vezetése mellett. Menjünk vele!

A legelső, a mi a látogatónak szembeötlik: a csigagyűjteménye. Nagy változatos sággal és kiváló szakértelemmel voltak a kagylók rendezve, megírva és családok szerint sorakoztatva. Jókainak öröme telt volna benne. Kísérte a kagylók ezreit egy kövületgyűjtemény. Ezeken túl egy egész kis múzeum drágakövekből.

Akkorában sokan gyűjtöttek köveket, ásványokat s ezek kapcsán a kövek arisztokráciájából, a drágakövekből is szép példányokat. Egy akkorában nagyon keresett ékkő volt a szép opál. Volt is nem egy gyűjtőnek tuczatzámra. Gróf Brunswicknak azonban **ötszázkilencvenhat** darab szebbnél-szebb opálja volt. Micsoda színpompa, micsoda rágyogás fél-ezer darab ilyen szívárványos kő! És mekkorák!

Az opálgyűjtemény kristályüveges szekrénybe volt rakva, foglalatlanul bár mindegyik, szabadon, de szemképráztató elrendezésben. Készülve mind s játszva a szívárvány mosolygó színeiben. Valóságos kis tündérország.

A másik szekrény kristályüvegjei mögött szafirok sora pompázik. Aztán smaragdok. Dús gyűjtemény topázokból. Az öt világ-

Székesfővárosi hazinyomda 1920

tái. Végül a gyémántok, tündérszépen készörülve. Amsterdam mesterei csiszolták azokat szívárványfényt szóró lapokká. A kövek értéke állítólag százezer forint. Pedig akkor a forintnak nagyobb értéke volt, mint mainap.

A készörületlen drágakövek az ásványgyűjteményben foglalnak helyet. A felsorolaton kívül van ott ötvenhat opál, hatvanegy kalcedon és hatvanhat achát.

Kvarcot kétszázötvenhat félét sorol fel a katalógus.

Mészpát van száznolcz vanhét darab, arany és ezüstbányákból pedig egy egész sor drágábbnál drágább próba. Márvány háromszáz féle van pompásan kisimítva. Magyarország minden márványa ott ékeskedik, színnek és minőség szerint osztályozva. A gróf aztán átvitette az egész drága gyűjteményt korompai birtokára. Hová lett onnan? Nem tudom.

A franciskánusoknak is van szép nagy könyvtárak. Kincse a gyűjteménynek százötvennyolcz folio, becses kéziratokat tartalmazva. A könyvtár maga hétezer kötetet tartalmazott.

Az egész nagy gyűjteményt egy Jakosits nevű szegény barát gondozta és rendezte. Kora halála után nem tudom ki lépett örökébe? de mindig nagy szeretettel gondozták a kéziratokat.

A kamarai elnök, Mailáth József gróf specialiter egyház-atyák munkáit gyűjtötte. Innét vitette aztán az egész könyvgyűjteményét kiskéri birtokára.

A kamerális viceprezès, Cziráky gróf is

könyvgyűjtő. Ez a gyűjtemény Lovasbe-
rénybe került. Mailáth Károly gróf könyv-
tára háromezer kötetet tartalmazott. Ez Bu-
dán maradt.

A főgimnáziumnak Szerdahelyi apát testált
szép könyvgyűjteményt. A budai építészeti
fődirektor, Öry, csupa római klasszikusok
legszebb kiadásait tartalmazó kétezer kö-
tetnyi könyvtárral dicsekedhetett. Volt a
gyűjteményben azonkívül — akkoriban ritka
és becses kincs — mechanikai, vízépítészeti
és egyéb architektonikus munkák szép gyűj-
teménye. Azonkívül kéziratok. A könyvgyűj-
teményt — akkori idők divatja szerint —
numizmatikai gyűjtemény egészítette ki.

Széki gróf Teleki Ferencz jogi munkákkal
gazdag könyvtárat gyűjtött. Köfflinger dok-
tor orvostudományi munkákban gazdag gyűj-
teményt szerzett össze. Koy udvari pénz-
táros nagy rovar- és lepkegyűjteménnyel
birt. Voltak érmei is, rovargyűjteményének
azonban nagy híre volt Európaszerte, mert
egy bogárkonzerváló módja ismeretes volt
mindenfelé. Lepkegyűjtő is volt.

Ime, hamarjában csak ennyit a budai kin-
csekről, melyek a magánházak szekrényeiben
voltak felhalmozva. Pedig ezek csak kisebb
gyűjtemények Brunswick gróféhoz képest, a
ki főleg festmények gyűjtésében volt nagy.
Háromszáz darabból áll ez a fejedelmi kép-
tár, melynek jelesebb darabjait érdemes fel-
említeni. Lássuk, mit őrzött a Brunswick-
féle képtár?

Az első teremben a római iskola mesterei-
nek képei díszeskedtek. Ennek fő ékessége
Rafael Sanzio „szent családja,” az én száz-
esztendő könyvecském azt írja róla, hogy
„... a rövid kort ért — már harminczhét
éves korában elhalt nagy festő — a Péter-
bazilika építésének vezetése mellett s a va-
tikáni freskókon kívül annyit és oly becses-
set munkált, a mi egy emberéletre is sok...
Már a név maga elég, hogy bámuljuk utól-
érhetetlen mestervoltát...”

A szent család eredetiségéhez azonban szó
fér, mert a katalógus megjegyzése szerint
nincs eldöntve, hogy ez-e az eredeti, vagy
a Münchenben levő hasonló tárgy? Van
azonkívül egy hasonló szent család Bécsben
és Párisban is. „Hogy melyik az igazi? —
mond az én forrásom — döntsék el a mű-
bírálok.”

Volt a képtárban egy Sassoferrato, egy
Giulio Romano, s egy Claude Lorraine.
Poussin két tájképe is gazdagította a kép-

tárt. Michel Angelonak egy fára festett, a
lábmosást ábrázoló képe is említették. Egy
Murillo-kép dinnyét evő pásztorgyereket áb-
rázol. Guido Reni fájdalmas Máriaja a lom-
bardi iskola egyik legszebb darabja — mondja
forrásunk. Correggionak egy fára festett Ma-
donnája is kincse e gyűjteménynek. Ribera
és Spagnoletto sem hiányzanak a gyűjte-
ményből. Annibale Carracci Krisztus sirba-
tételét ábrázoló képe is előfordul a kataló-
gusban. Francesco Albani s vagy három
Guercino is van a képek között. Az egyik
szent Sebestyént, a másik János fővételét, a
harmadik Krisztust a kereszten, a negyedik
a Megváltót a farizeusok között ábrázolja.
Domenichino szent Márk evangelistája a
leíró szerint „véghetetlen szorgalommal meg-
festett kép”. Giorgioné egy Magdolnával
szerepel a sorban, Francesco Penni egy Krisz-
tus sirbatételével, Andrea del Sarto egy
szent családdal s Lionardo da Vinci egy
szent Cecziliával.

A képtár kincsei közül még felemlítem a
katalógus nyomán Titián két képét. Az
egyik a három szent asszonyt ábrázolja
Krisztus sírjánál, a másik egy alvó bacchans-
nőt: melynek dicséretéből a leíró nem fogy
ki. Pordenone mithológiai tárgyú képpel —
a bikává változott Jupiter, a mint Agenor
leányát elragadja — szerepel. És még ezek
tetejében egy Paolo Veronese — Diana ku-
tyáival — és egy Tintoretto — egy velencei
nobili arczképével. Luca Giordano Krisztus
születése és Salvator Rosa egy tájképe is
fel van sorolva. Ismeretlen nevű festők mun-
kái is vegyülnek a nagyok közé.

A következő termék művészei közül em-
lítsük fel Joseph Vernet egy tengeri tájké-
pét, Poussin egy gyönyörű vidéket ábrázoló
vásznát, azután a németalföldiek közül Te-
nierst, Van Huysumot, Laar Pétert s egy
Van Ostadét.

Dürer mester egy Madonnája is szerepel
a képsorban. Kaufmann Angelika egy Sy-
billája, azonkívül Holbein mester néhány
arczképe tesz teljessé a kincseket. Ennyi
kincs egy magánember gyűjteményében va-
lóságos gazdagság. A katalógus-szerkesztő
felsőhajt, hogy: „... mekkora összeget
áldozhatott ő kegyelmessége ezekért a ké-
pekért, mikor ezek közül csak egy is tíz-
ezer forintokba került?”

A Boldogasszony temploma melletti ka-
merális palotában is volt egy képgyűjtemény,
melynek műbecse nem tudom hogy milyen

lehetett, de história-értéke annál nagyobb,
mert a régi kamarai elnökök arczkép-gyűj-
teményét tartalmazza. Köztük Thurzó, Er-
dődy, Balassa, Lippay, Dessewffy arczképeit.
A legrégibb ezek közül 1531-ből, a legutolsó
1808-ból való.

És még sokat tudnék felsorolni, — a királyi
palota kincsein kívül — a várbeli főpapok
képeit, könyveit, a szerzetes rendek kézirat-
gyűjteményeit, egyes gazdag polgárok beren-
dezéseit, — aztán a régi világból a Fugge-
rek és Fortunátusok kincseit, Mátyás palo-
tájának maradványait, a templomokat, kápol-
nákat, — de hová lettek azok?...

*

A földalatti sötét utak és menetek a vár-
ban sokféle titokról tudnának beszélni. Nem
egyszer jártam be ezeket a nedves kazamá-
tákat, mikor a régi Pest történetét és annak
emlékeit kutattam. Ilyenkor nem egyszer
ötlött eszembe nekem úgy, mint kísérom-
nek, hogy hányszor szolgálhatott ez a föld-
alatti rejtek-folyosó és annak elágazásai du-
góhelyül kincseknek, becses emlékeknek, drá-
gaságoknak, a miket aztán vagy ott kény-
telenültek hagyni az elrejtők, vagy, — idő-
közben elveszvéen ők maguk is — sohasem
jöttek azok fölkeresésére.

Nem volna fölösleges és hálátlan feladat
ezeket a folyosókat végig kutatni, azok rej-
tekeit feltárni s itt-ott, a hol éppen indi-
kálva van: ásni és kutatni a rejtekek után.
Régi szokás, hogy ostromok, rablótáma-
dások, közveszedelem idején a polgárok kin-
cseiket, drágaságaikat elásták a kertekbe, a
föld alá vagy pinczékbe. A várbeli föld-
alatti menetek mintegy kínálkoztak ilyen
elrejtésekre alkalmas helyekül. Hiszem is,
hogy nem egyszer, a török vagy más ellen-
ség betörésekor, hirtelen futás idején a vár
alatti mély pinczék dugóhelyekül szolgál-
hattak s ha kellő gonddal keresnének mé-
lyekben, lelnének is rejtett dolgokat, melyek
már történeti értéküknél fogva is megérde-
melnék a kutatás fáradságát.

Talán jön majd egy kíváncsi ember, —
nem azért, hogy, mint Balázsék champion-
tenyésztést improvizáljanak — hanem hogy
a régiség emlékeit kutatgassák — végig-
konatják a várbeli pinczék falait s kutatni
fognak az emlékek után, melyek ott rej-
lenek.

Várom az eljövendő kutatókat.